

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В

Ш О Д У Н А В К А.

№ 4.

Београдъ 24. Януара.

1847.

О БЗЫКУ СЛАВЯНСКОМЪ.

(Продуженіе.)

Нарѣчіе руско стояло е на истому степену, на коему и сва досада напоменута нарѣчія. Али одъ некога времена една страна руски списателя у мѣсто што бы ишла трагомъ досадашњи књижевника, и црпила изъ старославенскога езика савъ матеріалъ свой, почела е овай црптити изъ разны нарѣчія, коя се по онимъ државама говоре. Та нова тежня, ако се уобштила (генерализирала) буде, бацитиће Русе еданъ коракъ натрагъ на стази езикокњижевнога единства славянскога; али неће никако порушити нашу систему, шта више то већма потврдитиће ю, и отворитиће множину поточића сада непознаты, коима ће се море будућега нашега общекњижевнога езика умножити. Рѣва се уобщте може многима видити ова тежня, и рѣва е у тому, што ће у езикѣ Русе много удалити одъ Срба, къ коима су се већ они, путемъ старославенскога езика, тако приближили были, да су Срби трудомъ врло малымъ могли сваку нѣиову књигу разумѣти. Али иста ће то добро породити, што ће Руси почети дубоко изпытывати своя престонародна нарѣчія, а то само изпытыванѣ найвећа е и найдѣйствителнѣя тежня къ усредоточеню езика; ерѣ истомъ све славянске граице мало по мало находяти ће све простѣ и управо славянске форме, увидитиће све новости, све иностранности уведене, приближаватиће се къ првобытнѣмъ элементима езика, и къ оному единственному чистому извору, изъ коега су морала позднѣя нарѣчія ударити.

Ова тежня потврѣва систему нашу, и доказуе, да свако корачанѣ човечества мора ићи природнымъ путемъ и постепено; она може заићи, може преко поставѣнога реда прескочити; али, пре или после, мора се опетъ назадъ вра-

тити, и онудѣ, кудъ му е означено, проћи. Руси, у мѣсто што бы были одма изпрва почели склапати свой књижевный езикъ изъ многобройны свои нарѣчія, или што бы едно између исты за књижевность одабради, само су за ову цѣль старославенскій езикъ нешто порусили; у мѣсто што бы изъ свое утробе вадили, вадише изъ сродне, истина, али не собствене: тимъ мораю сада сву радню изъ нова почети. — Еднако и у правопису и писменству духъ преиначеня, духъ усавршенствованя починѣ се кодъ нѣи являти. Юштѣ у време Петра Великого они су свой правописъ нешто побольшали и нека излишна писмена оdbaчили; али и побольшанѣ онако правописъ рускій доста е юштѣ несавршенѣ, и мора се преиначити. У писменству преиначенѣ већ е почело одъ наименованя писмена, увидило се е, пунымъ разлогомъ, да е ово наименованѣ врло тежко дѣци, да ий у ученю читаня много а безъ потребе задржава; изъ коега узрока да е болѣ слова о себи изговарати не другѣе него што се изговараю у слогу. Покушенѣ тога разумнога преиначеня већ е и кодъ насъ учинио Г. Исидоръ Стояновићъ своимъ брзоукимъ букваромъ.*)

*) Савршенство метода г. Исидора Стояновића заиста е дивно. Нѣици су се трудили, да ученѣ читаня своѣи дѣци олакшаю; ал' ни близу до овога степена савршенства дошли нису. Г. Исидоръ Стояновићъ не само е за свако наше слово стварь нашаю, коя нѣговой форми и изгледу одговара, но и свака та стварь истымъ словомъ се започинѣ. Тимъ дѣте у едно време учи и стварь, и слово и гласъ слова познавати, и тако одъ игре, рекавши, троструку ползу црпи. Овымъ методомъ свакѣи, и најпростѣи човекъ, може за неколико мнута научити, да свое име напише. Шта више: дѣтенце г. Исидора Стояновића, коѣ ни пуице две године нема, дакле една што говорити зна, овымъ методомъ научило е цѣлу нашу азбуку, и савршено ю зна. О овомъ смо се мы собственима, што но рѣчь, и очима и ушима увѣрили. Заиста савршенство, какво се само помислати може! Желати е одъ свега србскогъ срца, да онъ свою нову штицу, кою по овомъ методу сачинѣиу има, часъ пре печатати даде. Учредникъ.

Ево насъ на Югославяне; али приступимо найпре къ езикокњижевној струци. Ни кодъ кое славянске гране нема такога движеня езикословнога, каквога има у Югославяна. А зашто то? Зато што нигдѣ ни разтргнућа такога у езикѣ нема, као кодъ насъ, и што се пужда споења најживль оеѣћа. Нарѣчја югославянска могу се на три главна разреда дѣлати: на разредъ сръбскій, бугарскій и виндскій. За спити се, нима треба едно средоточіе; а то неможе друго быти, него нарѣчје сръбско, кое є најльише не само одъ свію югославянски, него у обште одъ свію славянски нарѣчја; кое има найвеће у югославянству, а најдревнїе у свему славянству књижество. То су увидили околостоећи нама народи, и къ реченому средоточію почели су упућивати своя књижевна нарѣчја. Юшть истина свудъ є борба, юшть себичности, предѣльности духъ њрве се са новымъ духомъ централизацие; али томъ борбомъ већъ се увиђа, кои не одъ нѣи претежни и побѣдоносанъ остати. У Бугарској две су странке: една є за чисто бугарскій езикъ, друга за старославенскій: она има свой органъ у новинама, кое су стопрва почеле у Лишску излазити, а ова у новинама излазењимъ у Смирни. Побѣда не безъ сумнѣ на последной остати; ерь се у нѣой числе најболн бугарски књижевници, ерь по свямъ новимъ училиштама тамо се старославенскій езикъ учи; ерь езикъ овай црвены є, и по маѣнїю найславниа Славяста прїяшнїй бугарскій езикъ; чимъ бугарскому домородцу праведнїй поносъ у срдце улива. Тежня къ овому езикѣ већъ тако є яка, да еданъ тамошнїй књижежникъ, преводећи Телемака, изоставїо є бугарскій, неславенскїй, членъ, а дао падежима сръбско окончань. Бугари дакле писатѣ књяге за простїй народъ у простому народному нарѣчїю, али у высовому књижеству упогреблятѣ све већма црвены езикъ. Одъ овога до књижевносръбскога еданъ є кратвїй коракъ. Слава свымъ бугарскимъ писателїма, кои су тако паметно цѣль своему теженю одабрали, и знали са своимъ особенимъ интересима погодити интересе свега югославянства. — Са лѣве обраћаюћи погледъ на нашу десну страну, однако усредоточенъ видимо. Кметиске новице Словинаца (у Штаерској и Крайнској) сваке године то яснїе нама постаю, све већма приближую намъ се. Хрвати пакъ дали су свима Югославянима еданъ одъ редки у повѣстїици примѣра, они су найлакше, највеликодушнїе жертву свое народне себичности учинили, и безъ многога двоумѣня,

чисто сръбскїй езикъ у свою књижевность примили. Тимъ су се Хрвати съ нама стопили, кругъ су наше народности разширили, и средоточїе, темель югославянству поставили. Када заслѣбїѣ и себичность изчезну, када страсти умукну, и мы Срби при хладному разуму почнемо разбирати користь и славу собствене народности наше, увидитѣмо и припознатѣмо, да су намъ Хрвати велику услугу учинили, и освѣдочитѣмо їмъ сви у обште ону любавъ, кою то дѣло њїово изискуе. — Разсмотривши овако све унаоколо, ближнїѣ и далѣ братске гране у смотреню езикокњижевному, приступимо къ себи, разсмотримо и само сръбство.

(Продуженїе слѣдѣ.)

КНЯЖЕСТВО СРБІЯ.

(Продуженїе.)

Турци су вѣре Мохаметове; они имаю цамїа 36 и четири дервишки друства, кодъ кои се еданъ или више имама и дервиша налазе.

Евреи имаю синагогу и єднога хахама у Београду.

Странни у Београду постоянно пребываюћи єсу такође понайвише православни, изузимаюћи неко маѣ число, одъ кои су єдни римско-католици а други протестанти. За католике држи се приватно богослуженїе у конзулату аустрїйскомъ; последнїѣ се богослуженїя лишаваю.

Цигани су по већой части вѣре православне, ал' їѣ има и Мухамеданаца.

За просвѣщенїе народа сръбскогъ постое у Србїи: Лицеумъ, састоећїй се изъ два факултета, философїйскогъ и правословногъ; Гимназія са 6 класса, оба ова заведенїя єсу у Београду; три полугимназіе: у Неготину, Крагуевцу и Шабцу; єдна послено-трговачка школа одъ три классе у Београду; єдна грчка школа у истой вароши; 232 школе мале по варошима и селима; єдна школа одъ 4 классе за Богослове у Београду. Брой свїю у овимъ школама учећи се износа 6766; осимъ тога има у Београду Дружество Сръбске Словесности.

Турци маю 12 малы элементарны школы, међу коима 8 за мужку а 4 за женску дѣцу.

Евреи имаю єдну само школу у Београду.

Правленїе Сръбско уређено є Уставомъ, изшавшимъ у мѣсецу Децембру 1838 и обелоданїнымъ у Фебруару 1839 г. Власти законодавнїе, законоизвршительнїе и судейске єсу по

смыслу поменутогъ Устава разставлѣне. Законодательну има Князь са Совѣтомъ, законоизвршительну Князь самъ, у чему су му помошници: Нѣговъ Представникъ, кой ѣ и Попечитель Иностранны Дѣла, и Попечитель: Внутреньи Дѣла, Финансіе, Правосудія, кои е заедно и Просвѣщенія Попечитель.

Достоинство е Княжеско изборно. Право избирати Княза припада народу сръбскомъ, кои извршуе тай изборъ посредствомъ скупштине народне.

Найвыша надлежателства су у земљи: Совѣтъ, Попечительства: Внутреньи Дѣла, Финансіе, Правосудія и Просвѣщенія. Ова сва Попечительства се и скупа зову и Централно Правленіе землѣ.

По Округіама налазе се за извршиванѣ дѣла по струци Полицайной, Финансіе и Просвѣщенія, Началничества Округна, подъ коима опеть Срезска Началничества стое. Варошь Београдъ има за себе особито Управителство, независеће одъ Округногъ Началничества.

За судейску власть постое: врховный Судъ, Апеллація, оба поменута Суда у Београду; Судови мањи у свакомъ Округію по еданѣ, а еданѣ за варошь Београдъ. Осимъ тога има свака обштина свой Примирительный Судъ за мањ парнице. Овай извршуе и дужности Полицайске у своме мѣсту; само за варошь Београдъ постои едно Управителство, кое извршуе дужности у вароши овой исте оне, кое извршуютъ Округна Началничества у надлежнимъ Округіама. Парнична дѣла рѣшаваю се по закону ку грађанскомъ, кои е у год. 1844 изданъ.

(Продуженіе слѣдуе.)

ЗЛЕТНЫЙ ПРАГЪ. *)

ГЛАВНЫЙ ГРАДЪ У ЧЕСКОЙ.

Прагъ е велика стара варошь на лѣпомъ положенію, одъ кое се една половина по брду, а друга по нешто косой, къ рѣци Молдави, коя одъ юга къ истоку едну часть одъ друге оддвая, наклонѣной равници разшируе. Ню обколяваю зелени брежульци, летнѣнимъ дворовима и плоднимъ цѣвама избиѣни. Два моста преко Молдаве или Влтаве, (доста широке по плитке), коя миловиднымъ кривуданѣмъ лѣпоту Прага и

*) Ово описаніе Златнога Прага послао намъ е тамо ученій се питомецъ правительства нашегъ. Оно е истина кратко, ал' давъ заключити на точность и лакость у описиваню и на будуће усавршенствованѣ тога мѣстна. Онъ се обежава почесто писати намъ о Ческой; мы га за то молимо и благодаримо му.

У.

цѣле околине увеличава, саюжаваю едну часть съ другомъ, и то еданѣ каменный тврды одъ Карла IV. у 1357. години, дужиномъ одъ 750. корачаи, на 18 камены стубова подигнутъ, а доцніе многимъ штатуама каменнимъ украшенъ, а другій на ланцима тако званый гвозденый скоро подигнутый. Прагъ има 5 частій сирѣчь: Храдшинъ, кои се по горизонтальной равници брега простире; малу страну (feine Seite), коя се са дворомъ царскимъ, неизбройнимъ стародревнимъ но краснимъ палатама чески великаша, дворомъ ерцгерцога управителя Ческе, дворомъ архіепископа, съ неколико красны црквѣи и зданія горди, чистъ воздухъ, и врло красный изгледъ съ брда преко Молдаве на цѣлу околину има; стару варошь (Alt-Stadt), поредъ рѣке у долини са старимъ высокимъ зданіяма, врло многимъ црквама, избривуданымъ теснимъ улицама, но знатномъ трговиномъ и радиношю; нову варошь (Neu-Stadt), коя стару окружава, и кою украшаваю праве широке улице, нова симетрическа красна зданія, и више красни тргова, измежу коя се росмаркъ и фихмаркъ (пѣнца коня и волова) одликую, и наипосле Карлову долину (Karolin-Thal), коя се поредъ рѣке по равници простире, са правимъ улицама, многимъ лѣпимъ но недокрешенымъ зданіяма, и заведеніемъ инвалида; и то прве две части съ лѣве а остале съ десне стране рѣке Молдаве.

(Конаць слѣдуе.)

УЛОМАКЪ.

(Съ талиянскогъ.)

За што, говораше некій енглезскій стихотвораць, за што о уплашенный смртный човече, съ модрицама исподъ очію и мртвачкимъ образомъ дубоко уздишешъ и оплакуешъ сиромаштво твое? Спава у твоіой памети и погребенъ е у лѣности преоштрый оганъ изобрѣтенія. Ако га пробудишъ, блаженъ си! Видишъ, да по готову сви народи любопытствомъ побуѣени едва чекаю нова изобрѣтенія; и у свима предѣлима и найдалѣима пристаништама овогъ свѣта живо купую се човеческомъ хитриномъ израѣчене ствари. Ни е више данасъ свѣтъ онакій, какавъ се прича, да быяше у Сатурнова времена, кадъ іошгъ нису быле толике страсти зажежене и нераздражавале толико срце човеческо. Безчислена чета овы невидимы, али преснажны будителница боцка сада прси людій у садружеству живеѣи, и единако ій желѣне твори. Моя прекрасна жена, коя бы у оно време была Фил-

лида и Неера, и задовољавала бы се съ любви-
чиномъ или дивльомъ ружомъ, по себи у полю
произишавшомъ, данасъ мрзи такове прелѣне
производе естества, тражећи свуда и скупо пла-
ћаюћи умѣтношчу човеческомъ израђено цѣће.
Непринесе се више уста къ састављѣнымъ дла-
новима, за пити се воде; него се траже пре-
чисти кристали съ прекраснима шарама и злат-
нымъ порубомъ накићени, и добро израђени пор-
цуллани изъ Японске донешени. Промысао Бо-
жій дае човеческомъ разуму бистрину, да може
нове ствари изобрѣтати, како бы се црно си-

ромаштво, кое се у свѣту изъ два една поро-
ка, изъ немарности сирѣчь за себе и дремежа,
раѣа, изъ свокогъ дома прогнати могло. Отво-
ри, отвори очи, о дремльивый и обленѣный чо-
вече, и навићешъ у найпростіой и найнезнат-
ной матеріи, твоимъ разумомъ облагороженой,
средства, коима ћешъ моћи спокойно твою по-
родицу препытати; и быћешъ мѣо ономъ са-
дружеству, коме си сада досаданъ и мрзакъ.

А. И. Бановићъ.

С М Ъ С И Ц Е.

СЛАВЯНСКЕ ВѢСТИ.

* * * Два славянска пѣвца праве сада фуроре:
Стазићъ и Митровићъ, последній не давно у ве-
ликомъ концерту дворскомъ у Парми.

* * * Као што е познато, дѣле се одеѣци уни-
верситета Бечкога по народности, и то на славян-
скій, нѣмачкій, талианскій и мађарскій, а свакии има
свога предстоиника за годину избранога. За текућу
годину изабрали су Др. пр. Антавина Лекиша за про-
куратора одеѣка славянскога. То е за-сада само праз-
на форма, али бы временомъ могла бити важна
стварь.

(Ч. Вч.)

* * * Како Словинци (у Краинской и Штаер-
ской) свою народность любе, може се изъ тога ви-
дети, што њиове „Кметійске ин рокодѣлске
новице“ имаю 1400 предчисленика. Кон се нашъ
часописъ може поносити таковымъ участіемъ? —

А Н Е К Д О Т А.

Писменный уговоръ. Едномъ чуче царъ Ю-
сифъ, да е некимъ войникомъ ипохондрія овладала,
даде га дозвати къ себи и запыта, шта му е. Овай
одговори, да е пре некога времена съ ѣаволомъ уго-
воръ учиніо, кон га еднако принуђава, да му душу
преда. „Добро,“ рече царъ, „а е ли тай уговоръ под-
писанъ?“ „Ніе,“ одговори войникъ, „мы смо устмениый
уговоръ учинили.“ „А заръ ты незнашъ, да по момъ
указу устмени уговорни ништа неваже?“ — Войникъ
се врати изцѣлаиъ дома.

Б. А.

Б А С Н А.

Горда ципела завади се съ чизмомъ, и стане до-
казивати, да е њѣно званіе много благороднѣе него

чизме, почемъ се она употребљава само при особи-
тима приликама. Баль, ашикованъ, визита (вѣкне у
надуеномъ самолюбію) никадъ небыва безъ мене, а
тебе, една невольница, облаче само кадъ е блато.
Раздражена чизма лютило стане противно доказивати,
и за доказателство свога противнога права наведе
сребрне мамузе, кое се на сто начина праве, њой
за украшенъ. Али препируе се силе нехтѣдоше по-
пустити, докъ случай недоведе пузећу папучу. Ова
едва што е саслушала, о чему е разговоръ быо, а
повикне: „О вы будале, шта ће ваша сила спроћу
мое! — Философи, художници, юнаци и политичи
стеню подъ моіомъ влашчу. Само ѣудъ моя — па
нит' ће ципела видити бала, нит' чизма изъ куће изи-
ћи.“

Р. С. Т.

Fiat justitia, pereat mundus!

Адюнктъ адвокатовъ и парничаръ.

„Данасъ неможете съ господиномъ говорити,
зашто ій већъ има троица кодъ нѣга.“

„Радъ бы самъ само знати, како моя стварь
стон — ни мало се непомиче — и занста се чудити
морамъ —“

„Од-када е та стварь?“ —

„Одъ преко шесть мѣсецій —“

„Шесть мѣсецій!? па се чудите — за шесть
година могли бы сте се истомъ започети чудити
— а шесть мѣсецій — о — то е занета смѣшно!“ —

(Фл. Бл.)

СРБСКА НАРОДНА ЗАГОНЕТКА.

(Саобщііо Тодоръ Влашићъ.)

Во има по природи дано му свойство, кадъ се
умори, одма да легне одмора ради. Но пытанъ е:
зашто одма да легне?

Учредникъ Милошъ Бановићъ

Издано и печатано у Правителственой Къиропечатни у Београду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА